

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

* Ένας λαός υφώνεται ήμ
θείη πώς δι φοβόται τήν
Αλήθεια — ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα έχει τούς φν-
ιμούς της παγώνες.
ΣΗΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΣΤ'

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 7 ΤΟΥ ΣΕΠΤΕΜΒΡΗ 1908

ΓΡΗΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΗ ΑΡΙΘΜ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 308

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΓΙΑΓΚΟΣ ΧΑΤΖΗΣ. Οι κοινότητες (συνέχεια).
Γ. ΑΒΑΖΟΣ. Στόν Κάβο.
ΔΥΔΟΣ ΠΟΔΑΒΡΟΣ. Τι βλέπουμε και τί ζητούμε.
ΠΑΥΔΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ. Λίγα λόγια ακόμα
ΜΑΝΩΔΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ. Δήλωση.
Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ. Θεατρικά. — Τὰ τρία
φιλιά.
ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΟΣ. Νέα Βιβλία.—Crestomazia Neoellenica.
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Σ. Σκίπης, Γ. Περγιαλίτης, Χάρης,
Φωτεινός.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — ΟΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — Η ΚΟΙΝΗ
ΓΝΩΜΗ. — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΤΙ ΒΛΕΠΟΥΜΕ

ΚΑΙ ΤΙ ΖΗΤΟΥΜΕ

Δέν κατασταλαζάν ακόμη τὰ πράματα στο γει-
τονικό μας κράτος εκεί που πρέπει νά κατασταλά-
ξουν. Οι φόβοι δι θα θελήσουν οι Νεότουρκοί μέ
τόν κειρό νά κλονηθήσουν καθαρά εθνική πολιτική
ζητώντας τήν άφομοίωση και τή συγχώνεψη τών άλ-
λων εθνών ή χωρίς αυτό νά υποστηρίξουν τόν Παν-
σλαμισμό εξακολουθούνε νά υπάρχουν. Βίβαια οι κα-
λύτεροι άπ' αυτούς και πιό φωτισμένοι δέν μπορούν
νά πίσουν σ' αυτή τήν άνακολούθια, ένω έκήρυξαν
ισότητα και λευτεριά δέν είναι όμως λίγοι και μέ-
σα στο νεοτουρκικό κόμμα κι άπέξω κ' εκείνοι που
τή μεταβολή τήν παίρνουνε ως επικράτηση τουρκι-
κή και άπορόφηση τών άλλων. Βρίσκονται μάλιστα
μεταξύ τους και άνθρωποι που δέν καταλαβαίνουν τι
ξεχωριστό θέλουν και ζητούν οι Έλληνες π. χ. και
γιατί νά έχουν ιδιαίτερα σχολεία κτλ. Γι' αυτό δέ
θένε νά αναγνωρίσουν εθνική διαφορά στους άλλους.
Μόνο διαφορά θρησκείας βλέπουν συγχρίνοντας μά-
λιστα μέ τους Τουρκόφωνους Έλληνες τόν έαυτό
τους. Και ναι μέν ίσως αυτοί νά μήν έχουν πολλή
σημασία Έχουν όμως σημασία οι άλλοι οι πολλοί
κ' έπίσημοι, που κι άν δέ λογαριάζουν άπορόφηση
τών άλλόεθνων, δέν έννοούν όμως νά λείψω κ' ή ύ-
περηχή τών καταχτητών και γενικώτερα τών Μωα-
μεθανών. Κι αυτό τό ζήτημα είναι, καθώς φαίνε-
ται, κείνο που κάνει τούς Νεότουρκους νά διαιρούν-
ται σέ κόμματα. Τώρα τελευταία αναγγέλλθηκε δι
συμφώνησαν τὰ κόμματα τους κ' ένώθηκαν. Γι' νά
δούμε όμως. Δέ φωτίστηκαν ακόμη άκριτά καθαρά
τὰ πράματα. Πρέπει νά νοιώσουν καλά οι Τούρκοι
δι τό συμφέρο τους είναι νά παραιτήσουν μια για
πάντα τὰ πανεθνικά τους όνειρα και κάθε ένέργεια
για επικράτηση δική τους άποκλειστική, γιατί μ'

αυτή δι θα κάμουν άλλο παρά νά διαλύσουν για
καλά τό κράτος τους και νέο και παλιό μαζί. Για-
τί κι άν υποθέσουμε πώς γίνεται τό θάμα, νά κα-
ταφέρουν τόσα εκατομμύρια Έλληνες και Άραπά-
δες κι Άρβανίτες κι Άρμένηδες νά τους κάμουν
και πραγματικά Όσμανλίδες, όπως τούς έδωκαν
τόνομα χωρίς νά τους ρωτήσουν, ή διττοι άπ' αυ-
τούς δέν είναι Μωαμεθανοί μ' ευχαρίστηση τους δι-
χουνται τήν ύπερηχή τών Μωαμεθανών, όμως του-
λάχιστο άς δούνε τούς λύκους άπό πάνω, Ευρω-
παίους και πρό πάντων Σλαύους, που μέ τό στόμα
έπίσημου μάλιστα, του Ζηνόβιερ, έδήλωσαν πώς θά-
νακατευτόνε, άμα δούν νά εφαρμόζεται τέτοια συ-
χωνευτική εθνική πολιτική ή όχι σωστή ίσοπολιτεία.
Για νά κλειστούνε τὰ τέτοια στόματα, δέν έχουνε
βίβαια σκοπό οι φίλοι μας Νεότουρκοί νά κηρύξουν
τόν έπεί πόλεμο. Λοιπόν για νά σηκωθή άπ' τή μέ-
ση κάθε ύποψία ύστεροβουλίας πρέπει νά τό κηρύξουν
καθαρά πώς δ άμετάκλητος σκοπός τους είναι νά
ξεπαστρέψουνε τὰ μίσση, τις παρεξήγησεις, τις πρό-
ληψες, τή διαφορά μεταξύ καταχτητές και κατα-
χτημένους όχι μέ μέσο τή συγχώνεψη, παρά δίνον-
τας τέλεια λευτεριά στο κάθε εθνος νά σταδιοδρο-
μήση χωρίς δεσμά και μέ ισότητα δικαιωμάτων τρέ-
χοντας προς τήν πρόοδο και τήν άνάπτυξή του και
χρησιμεύοντας ως ένας στόλος γερός του νέου κρά-
τους. Τό κήρυξε αυτό τό πράμα ο Σαμπαχέδδιν κ'
οι όπαδοί του. Άλλά πρέπει νά τό κηρύξουν όλοι
και νά φροντίσουν νά ξεκαθαριστή ή θέση του κάθε
εθνους μέ ρητά άρθρα στο Σύνταγμα.

*

Ο κόμπος ο δυσκολώτερος αλήθεια άρχισε νά
λύνεται, κι ο κόμπος αυτός εΐτανε κείνο που ώριζε
τό παλιό σύνταγμα, δι τὰ σχολεία θά είναι κοινά
για τὰ διάφορα εθνη. Τό πράμ' αυτό δέν μπορούσαν
νά τό παραδεχτούν οι Έλληνες και τέλλα εθνη,
γιατί έννοείται πώς ή γλώσσα τών σχολειών θά εΐ-
ταν τότες ή τουρκική, κι αυτό θά συντελούσε στήν
άφομοίωση μέ τούς Τούρκους και θά εΐταν τό scho-
λειό όργανο τής εθνικής πολιτικής των και αντί-
τότες ισότητα. Ούτε πάλι γίνεται νά υπάρχουν
κοινά σχολεία για τήν πρώτη εκπαίδευση κ' ή δι-
δασκαλία νά γίνεται σέ πολλές γλώσσες. Γι' αυτό
υπεχώρησαν οι Νεότουρκοί για τήν πρώτη εκπαί-
δευση και παραδέχτηκαν πώς κάθε εθνος πρέπει νά-
χη δικά του ξεχωριστά σχολεία μέ τή γλώσσα του.
Ύστερα, θάρω, υποχώρησαν παραπάνου και παρα-
δέχτηκαν τό ίδιο και για τή Μίσση Έκπαίδευση.

Μένει όμως κάτι ακόμη άπ' τόν κόμπος. Τήν
Άνώτερη Έκπαίδευση τή θέλουν άποκλειστικά δική

τους κ' ή γλώσσα ή τουρκική ζητούνε νά ναι υπο-
χρεωτική σ' όλα τὰ σχολεία. Τό θέλουν αυτοί, μά
δέν τό θέλει ή ισότητα. Πρέπει νά υποχωρήσουν σ'
δλη τή γραμμή. Κάθε εθνος και ή γλώσσα του πρέ-
πει νά έχουνε ίσα δικαιώματα στήν εκπαίδευση και
για τήν έδρυση σχολειών μεγάλων ή μικρών νά λο-
γαριάζεται μοναχά ο μικρός ή μεγάλος πληθυσμός
του κάθε εθνους στήν κάθε περιφέρεια ή στα κέντρα
ή σ' άλλεκερο τό κράτος. Ξεχωριστά λοιπόν σχολεία
έλων τών βαθμών, όπως γινόντανε ως ένα βαθμό κι
ως τώρα, κ' ή διαφορά θά είναι μόνο που θά δια-
βαθμιστούν όμοιόμορφα όλα και θά λευτερωθούν άπό
τό ζυγό τής λογοκρισίας.

Κ' έδω πάλι είν' ένα ζήτημα που χρειάζεται
προσοχή. Η λογοκρισία καταργήθηκε και πάει νά
πη πώς θά είναι λεύτερη ή διδασκαλία για έλων τών
εθνών τὰ σχολεία και τό ύλικό όμοιο εζόν στα θρη-
σκευτικά. Μά είν' ακόμη κάποιος φόβος για τήν ί-
στορία. Κ' ή ιστορία δέν μπορεί νά έχη τό ίδιο ύ-
λικό άκριβώς για τὰ διάφορα εθνη. Και δέν πρέπει
νά ζητήση τό κράτος νά κολοδωθή ή ιστορία μέ τήν
πρόφαση δι θα γεννη μίσση και πρόληψες μεταξύ
Έλλήνων πρό πάντων και Τούρκους. Δέν υπάρχει
λόγος νά γεννη μίσση, γιατί τὰ Έλληνοπούλα θά
μαθαίνουν δι οι Τούρκοι πια σήμερα είναι άδερφοί
και όχι τύραννοι και τό μίσος των ή ιστορία θά τό
στρέψη κατά τής περασμένης τυραννίας και τών φυ-
λων καταπιεστών του παλιού κράτους. Τὰ Τουρκό-
πούλα πάλι τό ίδιο θά μαθαίνουν δι τό εθνος των
είναι τό περισσότερο γέννημα του Έλληνισμού μέ τό
παιδομάζωμα και τό άκράτητο τουρκέμα που είχαν
ριχτή εκείνοι οι μακαρίτες κοντινοί μας πρόγονοί και
γι' αυτό είναι πραγματικά άδερφοί μας τό περισ-
σότερο και δέν έχουν νά μης μισούνε μάλιστα ύστερ'
άπό μια τέτοια συνενόηση. Τό ίδιο άς διδάσκουν
κ' οι Άρμένηδες κ' οι Άράπηδες κ' οι Άρβανίτες
τήν ιστορία τους όπως είναι χωρίς περιορισμό και
χωρίς καμμιά λογοκρισία. Και τὰ εθνικά τραγούδια
τὰ ιστορικά του κάθε εθνους πρέπει νά ναι λεύτερα
δλα, κι άς πάν νάναφέρουνται και σέ φυλετικές άν-
τιζηλίες. Νάπαγορεύονται μόνο όσα νέα θά προσ-
βάλλουν τό νέο κράτος.

Όσο για τή θρησκεία έπίσης τό κάθε εθνος
πρέπει νά ναι ανεξάρτητο και μόνο έπιβλεψη για κα-
τάχρησης νά γίνεται. Και τό κράτος νά μήν έχη έ-
πίσημη θρησκεία.

*

Κ' ή γλώσσα του κράτους ή έπίσημη νά κανο-
νιστή κατά τις άνάγκες τών πληθυσμών. Έστω νά
έχη τήν πρώτη θέση ή τουρκική, αλλά τό τουρκικό
κείμενο νά συνοδεύεται μ' Έλληνική μετάφραση

για τους Έλληνες ή Αρβανίτικη για τους Άρβανίτες ή Αράπικη ή Κούρδικη, αν έχουν κ' οι Κούρδοι μορφωμένη γραφή γλώσσα κ' έτσι για όλους. Γιατί η τούρκικη γλώσσα ή γραφή δεν είναι ευκολομάθητη για να γίνει κοινό απόκτημα — είναι ανακατωμένη αραβοπερσoturκική με πολύ δύσκολο το διάβασμα και το συλλαβισμό της για την ελλειψη φωνηέντων στο αλφάβητο κι ούτε δικιο είναι να γίνεται αποκλειστικό της μεταχείρισμα. Κ' η άγνοιά της δεν πρέπει να είναι εμπόδιο, για να πάρη κανείς μιὰ δημόσια θέση.

Πρέπει επίσης να πέση άλλο μεγάλο εμπόδιο για την ίσονομία κ' ίσοπολιτεία, δηλ. τα ιεροδικεία όπου θύουν και απολύουν οι κατήδες και χακίμηδες και μουφτήδες και δεν ξέρω πώς διαβολο ακόμη λέγονται, τα σφαγεία αυτά της δικαιοσύνης, όπου οι Χριστιανοί είναι κατώτερα όντα απ' τους Μωαμεθανούς. Να λείψουν αυτά κ' η δικαιοσύνη θα διοργανωθή πάνω σε νέες γερείς κι αναγνωρισμένες απ' τα πολιτισμένα έθνη βάσεις.

Κοινό εύεργέτημα για Τούρκους κ' Έλληνες και λοιπούς θα είναι η εξαγορά και κατάργηση των βακουφιών. Τώρα, όπως είναι αυτά, οι περισσότεροι κι αν έχουνε δεν έχουνε χτήματα. Μάλιστα υπάρχει και παροιμία «Ούτε γυναίκα στη Βλαχιά, ούτε χτήμα στην Τουρκιά».

Μι' τέτοια σε χοντρές γραμμές μέτρα μπορεί να πραγματοποιηθή η ίσοπολιτεία. Άλλοιώς όχι. Και κατόπι απ' αυτά μπορεί να γίνει σκίψη για τη γενική στρατολογία που βρίζει το σύνταγμα. Γιατί χωρίς την τέλεια ίσονομία, ίσοπολιτεία κ' ειλικρινή αδελφωση δε θα είναι δυνατό να φοσιωθούν στο κράτος οι Έλληνες π. χ. που αποτελούνε και το πολυαριθμότερο στοιχείο ύστερ' από τους Τούρκους και να λάβουν μέρος στο στρατό με ειλικρίνεια, γιατί οι αδερφοί των της Ελλάδας θα βρεθούν ίσως μιὰ μέρα στο αντίθετο στρατόπεδο με την εξέλιση όμως και την ειλικρινή συνεργασία Τούρκων και Ελλήνων ή Ελλάς δεν μπορεί παρά να είναι σύμμαχος και με τον καιρό θαποτελέση ένα κράτος με την Τουρκιά, πράμα που θα ωφελήση σημαντικά τα οικονομικά των δυο γειτόνων. Και στην ύπερσία πάλι στο στρατό πρέπει να ξεχωριστούν τα έθνη και να έχουν όλα μέρος στη διοίκηση του στρατού ανάλογα με την αριθμητική τους δύναμη.

Λοιπόν τί λένε γι' αυτά κύριοι Νεότουρκοι; από τη φρόνησή τους στη λύση των ζητημάτων αυτών εξαρτάται η ζωή του κράτους. Αν φροντίσουν να εφαρμοστούν τα όσα του κράτους, αν φανούν τόντις φιλελεύτεροι και φίλοι επροκοχί, το κάθε έθνος, τότες θα πέσουν τα περισσότερα εμπόδια και καθε αντίδραση από παλαιότουρκους και τότε μαζί με την ελεύτερη πάλη για επικράτηση μεταξύ στις εθνικότητες θάρχηση και μιὰ μεγάλη μεγάλη εργασία που θα φέρη την οικονομική και πνευματική αναγέννηση της Ανατολής.

Άλλ' εμείς, εμείς οι Έλληνες, δεν πρέπει να περιμένουμε την καλή προαίρεση των Νεοτούρκων να μας παραχωρήσουν αυτά τα πράματα. Πρέπει μ' επιμονή να τα ζητήσουμε, πρέπει να τους δείξουμε πως είναι συμφέρο τους να τα δώσουν και πρέπει να μπορούμε, κι αν δεν θέλουν αυτοί, να τα πάρουμε μόνοι μας. Μά εμείς ακόμη ναρκωμένα έχουμε τα χέρια απ' το δέσιμο και δεν ξεμουδιάσαμε να νοιώσουμε τη δύναμή μας, να οργανωθούμε και να ενεργήσουμε. Αφίρουμε τους παπάδες μοναχά και κατι μούμιες και χρυσοκανθαρούς να κρώζουνε για τα πρόνομια και τα προνόμια. Τι πρόνομια; Το μόνο πρόνομιο που μας χρειάζεται είναι η ανεξάρτητη και ξεχωριστή εκπαίδευση. Να μην είναι όμως ανεξάρτητη απ' τους Τούρκους κ' υποδουλωμένη στους παπάδες! Οι παπάδες είναι για μας β,τι οι παλαιότουρκοι για τους Τούρκους κι αυτό το νοιώθε: ο λαός που διώχνει τους προκομμένους δεσποτάδες στην επαρχία Τράλλων, Εφίσου, στην Αδριανούπολη, στην Προύσσα, στη Χίο κλπ. Θρησκευτική αυτοδιοίκηση θέμε να έχουμε, μα οι κατάχρησες των παπάδων να περιορίζονται από εκεί που πρέπει. Και τα δικαστήριά τους για τις κληρονομίες και τα διαζύγια και δεν ξέρω τί άλλα δε μας χρειάζονται. Καλύτερα χιλιάδες φορές θα είναι τα πολιτικά δικαστήρια, άμα οργανωθούν καθώς πρέπει. Μαζί με την τούρκικη τυραννία δε κυττάζουμε να ξεφορτωθούμε σιγά σιγά και την τυραννία του καλόγερου. Οι γραμματισμένοι και οι μορφωμένοι δε φροντίσουνε γι' αυτό. Οι δημοσιογράφοι πρό πάντων όσοι έχουνε χαραχτήρα μπορούνε πολλά να κάνουν. Στο υπόμνημά τους οι δημοσιογράφοι οι Έλληνες καλά εζήτησαν αριθμό βουλευτών ανάλογο με τον ελληνικό πληθυσμό και διατήρηση των προνομίων, μα στα πρόνομια αυτά πρέπει να είναι αναλυτικώτεροι, γιατί κ' οι παπάδες πρόνομια κοπανίζουν, τα πρόνομια της μεγάλης τους κοιλίας.

Ας πάψουνε πια να παρουσιάζονται γι' αντιπρόσωποι μερικοί καλόγεροι με ράσα και μερικοί δίχως ράσα. Σύνοδο κ' εθνικό κέντρο και κολοκύθια με τη ρίγανη. Ας μιμηθούμε τους Αρμένιδες με το Κομιτάτο τους, τους Βουργάρους, τους Αρβανίτες, τους Εβραίους με την Ισραηλιτική τους ένωση (Alliance Israélite). Χωρίς κέντρα και κοπανίσμα προνομίων κάνουν πολύ καλύτερα τη δουλειά τους. Για Κέντρο μπορεί να μας χρησιμέψη άργότερα μιὰ επιτροπή από τους πιο διαλεχτούς βουλευτάδες μας. Η δες γίνουν πολιτικοί σύλλογοι με πολλές χιλιάδες μέλη στην κάθε περιφέρεια κι αυτοί πάλι δες ιδρύσουν έναν κεντρικό τέτοιο στην Πρωτεύουσα πού να τους αντιπροσωπεύει όλους. Ας οργανωθούμε κι δες φωτιστούμε γιὰ τη νέα πολιτική μας ζωή στην Τουρκιά. Κ' οι Αθηναίικες εφημερίδες αντίς να παίρνουν όλο και συνεντεύξεις και να συμβουλεύουν και να σχολιάζουν τους Νεοτούρκους, δες προσπαθήσουν, χωρίς πολλές φωνές, κείνους πούχουν την υποχρέωση και μπορούν να, τους σπρώξουν για να φροντίσουν για την κατάλληλη εθνική και πολιτική μας διοργάνωση στο γειτονικό κράτος κι δες πάψουν να θυμιατίζουν τους καλόγερους. Καιρός πια είναι να βάλουμε μυαλό, για να νικήσουμε στον αγώνα. Ο όγκος μας ο μεγάλος μα παραλυμένος δεν αξίζει. Ας δείξουμε πως έχουμε νεύρα, πως είμαστε άντρες ενεργητικοί κι ακόμη πως είμαστε χαραχτήρες. Ας μην είμαστε βάτραχοι που φωνάζουν διαρκώς βρεκεκίξ κοκξ κοκξ χωρίς να κάνουν τίποτα. Άλλοιώς η βουλευτοκρατία του ελληνικού κράτους απ' τη μιὰ κ' οι καλόγεροι με τα καλογερόπαιδα της Πόλης απ' την άλλη θα μας αποβουλιάζουνε όχι μοναχά ως κράτος, μα και ως έθνος, αφού μας χαλύνε την ψυχή, να πάμε στο καλό μας.

ΑΥΓΟΣ ΠΟΛΑΒΡΟΣ

ΜΩΣΑΪΚΑ
Ο ΔΥΧΝΟΣ
Παλιός ο Δύχνος με η Άραψη μου δεχί
Προπάπος μας άπλός μ' άγνό το φως,
Στης πυροστις άμνητος την κόψη
Πατέρας του σπικιού, Καιρού άδελφός.

N. P. ABAZOS
ΣΤΟΝ ΚΑΒΟ
ΣΚΗΝΕΣ ΡΩΜΑΪΚΗΣ
Αφιερωμένο με αγάπη του
ΨΥΧΑΡΗ
Α.
— Κώστα! Ή! φιλαράκο! Έδώ είμαστε...
— Μπα! Καλώς ώρισες, Θόδωρε! Πότε ήρθες;
— Ήρθα με τον πρωινό σιδηρόδρομο κ' έκασα δώ στο Ξενοδοχείο της Παλμύρας.
— Λίγο άκριβό είναι, μα πολύ καλό...
— Πρώτη χρονιά πούρθα στο Λουτράκι και δεν ξέρω τα κατατόπια του; είχα γνώριμο τον ξενοδόχο

της Παλμύρας και γι' αυτό τον προτίμησα.
— Γιατί θα κάνης λουτρά;
— Μα τί να σου πώ! Νοιώθω τον έαυτό μου καλά; μόνο κάτι πονάκια μουρχονται που και που στη μέση κι ο γιατρός λέει πως έχω ψαμμίαση. Έτσι μ' έστειλε δώ άναυλα.
— Δέ βαρύνει! Μόδα έγινε να τους βγάνουν όλους ψυμμιακούς. Έγώ φαίνεται πως έπαθα κάτι στο σκότι. Θυμάσαι, κουτσοπίνουμε καμιά φορά. Έδώ στο Λουτράκι, μωρέ μάτια μου, είναι η κολυμπήθρα του Σιλιάμ!
— Μονάχος ήρθες;
— Μαζί με τον ξάδερφό μου το Γιάννη τον Πολίτη...θαρρώ πως τον ξέρεις...
— Έ δά! Φάγαμε μαζί ψωμί κι άλάτι! Καλό παιδί, της καρδιάς! Πήρε το δίπλωμά του;
— Μελετάει να δώση το θέμα του Ήρθε δώ με τη μάνα του, πούπαθε το στομάχι της και δέ χάνευε. Τώρα πάει καλύτερα. Σπυνή γυναίκα, ξέρεις, και κάνει καλή συντροφιά κι δες είναι και γριά. Το καύμακι της παρίας μας είν' ο γιατρός ο Γαλή νίδης...
— Μωρέ δώ βρήθηκε κι αυτός;
— Α! δεν ξέρεις τί θησαυρός είναι! Μ' όλα

του τα γεράματα μοναχός του κάνει γλίντι, δεν έχει ταίρι στο κέφι του. Σά σιζούμε χαλάει ο κόσμος! Πολύ, πολύ όμορφα περνάμε. Πιάσαμε δυο κάμαρες πέρα στον Κάβο...κοίταξε κεί...μισή φρα μακριά από δώ.
— Πώς διάολο κάνετε μπάνια κεί κάτω...
— Ο γιατρός καθεται στο Λουτράκι. Έμεις μένουμε στον Κάβο. Έρχεται καθε πρωί εν' άμάξι και μας παίρνει, κάνουμε το λουτρό μας και μας γυρίζει πάλε; β,τι κερδίζουμε στο νοίκι το δίνουμε στην άμαξα. Ο Γιάννης είναι λίγο ποιητής, φιλόσοφος, κ' ήθελε μέρος ταιριαστό με τις ιδέες του. Είν' όμορφα κεί στον Κάβο μας, με την άνοιχτή θάλασσα και τα βραχάκια της άκρογιαλίας, με τα καταπράσινα βουνά, τα γεράματα σίνους, πεύκα κι άγριλιές, με τον καθαρό άέρα, που καθε πρωί και βράδυ μουκομυρίζει θυμάρι και λυγαριά. Είν' όμορφα! Καινούριο σκότι κανείς...
Χαρά σε είναι το λοιπόν!
— Δίπλα στις κάμαρες μας είν' έια καφενεδάκι έξοχικό, που τ'όχει ο σπιτονοικοκύρης μας, ένας διαολάνθρωπος Περαχωρίτης. Όλη τη μέρα είν' έρημο κι ο Γιάννης έχει καιρό να διαβάξη μ' ήσυχία, χωρίς να του ταραζή κανείς τους πόντους του.

Ἄντ. Πρέκας, ένας από τους δραστηριώτερους και ικανώτερους οικονομικούς υπαλλήλους, νεώτατος ακόμα, μόλις περάντα χρονών, που την πήρε την ανώτατη αυτή θέση με το σπαθί του, δίχως χαρίσματα και δίχως προστάτες.

Και γι' αυτό ίσα ίσα χαίρουμε για τον περιθωριασμό του που τιμάει όχι τόσο τον κ. Πρέκα, όσο τον κ. Γούναρη που είδε μια τέτοια αξία, την αναγνώρισε και την έβαλε στη θέση που της αξίζει.

*

Ο «ΕΡΓΑΤΗΣ» του Βόλου πέθανε, ζήτη ο «Εργάτης» της Σμύρνης! Όσο λυπούμαστε για τον άδικο θάνατο του πρώτου, άλλο τόσο χαιρόμαστε για τη γέννηση του δεύτερου, του Σμυρνιού «Εργάτη», που ο Θεός να δώσει να ζήσει και να προκόψει και να κερδίσει τους κόπους του μια μέρα.

Ίδρυτής του Σμυρνιού «Εργάτη» είναι ο νεότουρκος Μεχμέτ Μετζνέτ, άντρας γιομάτος μόρφωση και δράση και διευθυντής του ο κ. Δ. Κοκκινίδης και Δ. Κοτζαμάνης. Και γράφεται ο «Εργάτης» πέρα πέρα (έξω από λιγοστές άρθρες) στη Δημοτική γλώσσα και είναι «φιλος, προστατής και Σύμβουλος του Λαού», κ' έχει ύλη διαλεκτική και κατάλληλη με το πρόγραμμά του, που είναι η μόρφωση του λαού και το ζήνημα της εργατικής τάξης.

Ένα ποιηματάκι το συνεργάτη μας κ. Νίκου Σαντορινιού «Εργάτης» που άρχινάει:

Είμαι γώ του κόσμου το κλειδί...

και θυμίζει το ασκήπερο του πλανήτη μας του Κάρλαυλ, μας έκαμε βαθιά εντύπωση, καθώς και το «βραδινό τραγούδι» του συνεργάτη μας Τώνη Χριστίδη.

Ο «Εργάτης» του Βόλου δεν μπόρεσε να ζήσει, γιατί πολεμήθηκε λυσασμένα από τη Ρωμαϊκή κουτσουμπολιά και γιατί οι εργάτες του Βόλου διώσανε πίσω γρήσιμος τους είτανε ένας τέτοιος φίλος και προστατής, και δε μαζωχτήκανε γύρω του να τον προστατίσουν με τα σιβαρά τους χέρια. Άς το νιώσουν τουλάχιστο τούτοι οι Τουρκομερίτες εργάτες κι άς στηρίξουν τον «Εργάτη» τους, χαρίζοντάς του ζωή και δύναμη.

ΟΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ¹⁾

ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΙΔΙΟΚΥΒΕΡΝΙΕΣ

Ἡ Μάνη και τὸ Σούλι μπόρεσαν νὰ κρατήσουν νη λευτεροκυβέρνια τους χαρη στους γκρεμούς και στα βουνά τους όσο και στην παληκαριά και την αξιάδα τους. Τάλλα όμως μέρη δε δυνόντανε αδιάκοπα ν' αντιστέκονται γιατί οι τόποι τους πατιούντανε εφοκλα από τον όχτρο. Ἀναγκαστήκανε τὸ λοιπὸ νὰ προσκυνήσουν γιὰ νὰ κρατήσουνε ὅσα μπόρουσανε ἀπὸ τὴ πρόνοιά τους. Τὰ βαστάξανε τὰ πρόνοια που πήρανε και παραδοθήκανε και κερδίσανε καινούρια, πότε με μπαξίσια πότε με κολακείες. Φροντίζανε νὰ μνήσκουμε χτήματα της Βαλιντὲ Σουλτάνας ἢ της Μπασκαντίνης, του Κηζλάργα ἢ κανενὸς άλλου τρανοῦ Τούρκου κ' έτσι είχανε σὲ μιὰν ανεξαρτησία ἀπὸ τους γειτονικούς πασάδες. Ἀπ' ἄφτις τίς κοινότητες, οι πολλές τὸ Ἀρχοντολόγί βαστάξε την κυβέρνηια στα χέρια του. Εἴτανε καθαφτὸ ἀριστοκρατικὲς ἰδιοκυβέρνιες.

Α'. Ἀθήνα.

Στην Ἀθήνα οι κάτοικοι εἴτανε χωρισμένοι σὲ δύο τάξεις στους πρώτους ἢ ἀρχόντους, που είχανε μονάχοι τὸ δικαίωμα νὰ φοροῦνε μεγάλα καλπάκια με βελουδένιο γύρο, και στους δέυτερους ἢ τὸ λαὸ, που τιμοῦσε τους ἀρχόντους του τόσο που νὰ ντηριεται νὰ περάση κ' ἄνε ἀπὸ κεί που βρισκόντανε καθισμένοι (έτσι λέει ὁ Βενιζέλος «ὁ λαὸς ἐπρόσπερην ἄκρον σέβας και τιμὴν εἰς τους ἀρχοντας ὥστε ἐυστέλλοντο νὰ διαβῶσι τὸ μέρος ἐνθα αὐτοὶ ἐκαθηντο).

Ἀπὸ τίς ἀρχοντικὲς μόνε φαμελιές, που καθὼς φαίνεται εἴτανε ὅλο ὅλο καμμιά εἰκοσιπενταριά ε-

κλεγοντανε οι δημογέροντες. Κάθε ἑξαμηνιά οι 25 ἄφτις φαμελιές ἐκλέγανε 8 προστούς ἢ ἐπιτροπὸς ἕναν ἀπὸ κάθε γειτονιά (1), που μπόρουσανε νὰ τους ἐκλέξουνε και ξανά. Οι ἐπιτροπὸι είχανε ἕνα γραμματικὸ και νοτάρη της κοινότητας που ἔγραφε ὅλα τὰ ἐπίσημα χαρτιά και γιὰ κάθε συμβόλαιο, που κάνανε οι χριστιανοὶ ἀναμεταξύ τους, κρατοῦσε ἄν τιγραφο. Ἡ ἐπιτροπή συνεδρίαζε πότε στοῦ ἐνὸς πότε στοῦ άλλου ἐπιτροπου (2).

Ἡ Ἀθήνα εἴτανε χτήμα του Κηζλάργα και μόνε ένας βόθοντας κ' ένας καντής ἀντιπροσώπαβε την ἀρχή, και ἀρτοὶ ὅμως σεβόντανε και φοβόντανε τους ἐπιτροπὸς γιατί εφοκλα μπόρουσανε, σὴν παραπονιόντανε σὴν Κηζλάργα νὰ τους πάφουνε.

Όλοι οι περιηγητές ἔχουνε νὰ ποῦνε γιὰ την ἐθγένεια και τὴ φιλοξενία που δείχνανε οι Ἀθηναῖοι στους ξένους, και ὅλοι λένε πως δὲν είχανε καθόλου φανατισμὸ ἐναντίου τους φράγκους καπουσίνοους που είχανε σκολεῖο στην Ἀθήνα.

Πατριώτες καλοὶ οι Ἀθηναῖοι ἀρχόντοι δὲν μπόρσανε νὰ βαστάξουνε κ' ἐνωθήκανε με τὸ Μοροζίνη στὰ 1687 γιὰ νὰ λευτερωθῶνε ἀπὸ τον Τούρκο κ' έτσι γινήκανε ἀφορμή νὰ πάρη φωτιά ἢ μπουροτοθήκη της Ἀκρόπολης που κατὰστρεψε τον Παρθενὸ που ὡς τὰ τότες στεκότανε ἀκέρειος.

Β'. Χίος.

Οι κάτοικοι της Χίος εἴτανε χωρισμένοι σὲ πέντε τάξεις: τους πρκακτηφάδες, τους τεχνίτες, τους ἀργαστηριάρηδες, τους θαλασσινοὺς και τους γεωργούς (3). Οι Χιώτες με την ὀλιγαρχική ἰδιοκυβέρνια που είχανε κατορθώσανε νὰ βαστάξουνε ἕνα πρόγραμμα στην πολιτική τους. Κάνανε ἀρκετές χρηματικὲς θυσιές στην Πόλη κ' έτσι κερδίσανε τόσο πολλά πρόνοια που μπόρεις νὰ πῆς σταθήκανε οι πὴ ἀνεξάρτητοι κ' οι πὴ ἰφτυχημένοι Ρωμιοὶ τὰ χρόνια ἐκεῖνα.

Ένας μουσελίμης, ένας καντής και 200 στρατιώτες ἀντιπροσώπαβαν την Τούρκικη κυβέρνηση στη Χίο. Κανένας Χιώτης δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ πηγαῖνη στοῦ μουσελίμη, γιὰ νὰ μὴν τύχη και τὸ νε δωροδοκήση, και ἄν καλοῦσε κανένα του, ἄφτος ἔπρεπε νὰ πάρη την ἄδεια ἀπὸ τὴ δημογεροντία κ' ὕστερα νὰ πάη νὰ της πῆ τί τον ἤθελε ὁ Μουσελίμης. Μοναχὰ ὁ Ἐγκρεμώτης και ὁ Ἀπλοταρινὸς δημογέροντες κ' οι πρωτομαστόροι μπόρουσανε νὰ πῆνε νὰ τους βροῦνε.

Πέντε δημογέροντες κυβερνοῦσανε τὴ Χίο και ἄφτοι εἴτανε ἡ καθαφτὸ ἐξουσία. Ἡ Χώρα ὄντας διαιρεμένη σὲ τρεῖς ἑνορίες, Ἀπλοταριά, Ἐγκρεμὸ και Παλιόκαστρο ἔβγαζε ἡ κάθε μιὰ τους ἕνα δημογέροντα κ' οι δυτικοὶ άλλους δύο. Τους δημογέροντες τους ἐκλέγανε πάντα ἀπὸ τους πρκακτηφάδες και μόνε γιὰ ἕνα χρόνο, χωρὶς νὰ μπόρουνε νὰ ἐκλεγῶνε ξανά. Οι δυτικοὶ ὅμως και ὁ Παλιόκαστρινοὺς μπόρουσανε νὰ ξαναεκλεγῶνε ὕστερα ἀπὸ μερικὰ χρόνια ὄντας μεταξύ τους, πὴ λίγοι πρκακτηφάδες, γι' ἄφτο ὅμως και μέσα στη δημογερον-

1) Sponzet Weller II σελ. 137 και 168. — Ἐτσι μπόρεις νὰ συβιδίξης τις ἀντίθετες πληροφορίες του Villemain, που λέει πως ἡ κοινότητα κυβερνιότανε ἀπὸ 84 ἀρχοντες και σὴν πέθανε ἕνας τὸν ἐκλέγανε ἀνάμεσὸ τους, και τοῦ Guilletiere που τους κάνει 24. Ὁ ἕνας μιλεῖ γιὰ φαμελιές και ὁ άλλος γιὰ πρόσωπα. Οι Spon et Weller ὅμως ἔχωρῶνουνε καθαρά τους ἀρχόντους που ἄμα βγάζουνε γένεια φοροῦνε τὸ καλπάκι και τους ἐπιτροπὸς που κλέγονται κάθε ἕξη μῆνες.

2) Ὁ Guilletiere λέει: πότε στοῦ Καπετανάκη πότε στοῦ Παλαιολόγου, μὰ βέβαια γιατί ἄφτοι εἴτανε τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη οι πὴ ἐπίσημοι ἐπιτροπὸι.

τία την πὴ πολλὴ δύναμη την είχανε ὁ Ἀπλοταρινὸς και ὁ Ἐγκρεμώτης δημογέροντες.

Ἡ ἐκλογὴ γονότανε με πολλοὺς περιορισμοὺς και με πολὺ περίεργο τρόπο. Κάθε χρόνο στις 3 του Φλεβάρη μαζεδόντανε καμμιά παρανταριά ἀπὸ τους πρώτους πρκακτηφάδες στην Ἀη Φώτη κ' ἐκεῖ οι δημογέροντες δίνανε τὴ λογοδοσία τους και ζητοῦσανε συχώρηση γιὰ ὅ,τι σφάλανε. Ὑστερα μίνανε 20 ἀπὸ τους παλιούς δημογέροντες, 8 ἀπὸ τὴν Ἀπλοταριά, 8 ἀπὸ τον Ἐγκρεμὸ, 2 ἀπὸ τὸ Παλιόκαστρο και 2 καθολικοὶ. Τότες ὁ Ἀπλοταρινὸς δημογέροντας μοιράζε στους 8 συννοριτες του ἀπὸ ἕνα χαρτί διπλωμένο, τὰ 6 εἴτανε ἄγραφα και τὰ δύο γράφανε Μείνον, τὸ ἴδιο ἔκανε και ὁ Ἐγκρεμώτης δημογέροντας στους δικούς του. Ἀνοίγανε τότες τὰ χαρτιά και ὅσοι τους τύχαινε ἄγραφο φέβγανε ἐμίσως, κ' έτσι μνήσκανε οι πέντε δημογέροντες, δύο ἀπὸ κάθε ἑνορία κ' οι δύο δυτικοὶ. Ἀφτοὶ οι 13 ἐκλέγανε τους καινούριους δημογέροντες. Ἀμίσως ὁ Ἐγκρεμώτης δημογέροντας ἔπαρνε τὰ ὀνόματα και τὰ πῆγαινε σὴν Καντή, που εἶχε ἔτοιμο τὸ Χοτζέτι και τ' ἔγραφε, ὕστερα γύριζε στην ἐκκλησία με τὸ χοτζέτι. Ἀνοίγανε τότες τίς πόρτες και κηρύχνανε στὸ λαὸ, που πρόσμινε ἀπ' ὄζω, τὰ ὀνόματα. Την ἄλλη μέρα οι παλιοὶ και οι καινούριοι δημογέροντες μαζεδόντανε στὸ Μεζά, ὅπως λίγανε τὸ μέρος που συνεδρίαζε ἡ δημογεροντία, και πηγαίνανε, πρώτα οι παλιοὶ κ' ὕστερα οι καινούριοι, στὸ Μουσελίμη, στην Καντή και στὸ Δεσπότη, ὕστερα ξαναγυρίζανε στὸ Μεζά, πρώτα οι καινούριοι και ἀκολουθώντας οι παλιοὶ. Τότες οι παλιοὶ παραδίνανε τὴν κυβέρνηια στους καινούριους.

Ὁ Μεζάς, έτσι λίγανε και τὴ δημογεροντία, εἴτανε παντοδύναμος, εἶχε τρεῖς ἀντιπρόσωπους στην Πόλη που κοιταζανε νὰ τῆχουνε καλά με τους δυνατούς πασάδες κ' έτσι μπόρουσανε νὰ ὑποστηρίζουνε κάθε ὑπόθεσή τους. Πολλὲς φορὲς, σὴν τύχαινε οι τούρκικες ἀρχὲς στην Χίο νὰ φερθῶνε ἄσκημα, οι δημογέροντες γράφανε στην Πόλη κ' οι ἀντιπρόσωποι τους κατορθώνανε νὰ τιμωρηθῶνε ἢ και νὰ παφτοῦνε οι φταίχτες. Γι' ἄφτο και ὁ Μουσελίμης και ὁ Καντής τρέμανε τὸ Μεζά. Μὰ και ὁ Δεσπότης φοβότανε τὸ Μεζά και ἄκουε τίς διαταγὲς του.

Εἴχανε δύο δικαστήρια τὸ Ἐμπορικὸ με 5 δικαστές τους πρωτομάστορες, που διάλεγε ἡ δημογεροντία ἀπὸ τους πρκακτηφάδες— ἕναν ἀπὸ κεινοὺς που κάνανε δουλειές με τὴν Ἐβρώπη, ἕναν ἀπὸ τους πρκακτηφάδες που εἶχε δουλειὰ με τὴν Πόλη, ἕναν ἀπὸ τὴ Σμύρνη και δύο ἀπὸ τους ντόπιους— και τὸ Θαλασσινὸ με τρεῖς δικαστές τους Ντεπουτάτους. Εἴχανε και 2 συμβολαιογραφεία, ἕνα στην Ἀπλοταριά με 4 κ' ἕνα στὸ Παλιόκαστρο με 2 συμβολαιογράφους τους νοτάρους.

Οι δημογέροντες μαζεδόντανε κάθε μέρα στὸ Μεζά και ἀκούανε τὸ λαὸ. Ὅποιος εἶχε παράπνο ἐρχότανε νὰ τους κλαφτῆ. Μίσο ντόπια χωροφυλακὴ φροντίζανε γιὰ τὴν τάξη και τὴν ἡσυχία τοῦ τόπου και γιὰ τους φυλακωμένους. Γιὰ νὰ ὑπάρχουνε πάντα στὸ νησί ἀρκετές θοφές, πρῶμα που τον καιρὸ ἐκεῖνο εἴτανε πολὺ σοβαρὸ, οι δημογέροντες είχανε πάντα τὴν ἔγνοια τους. Εἴχανε χρέος νὰ διαφεντέβουνε τὴν ἠθική και τὰ ἠθίματα. Γι' ἄφτο εἴτανε μπουδισμένο νὰ φοροῦνε οι γυναῖκες λούσα, λαχοῦρια και διαμαντικά. Μόνε διαμαντένια δαχτυλίδια, χρυσὰ βραχιόλια και μαργαριτάρια γιὰ τὰ σκουλαρίκια εἴτανε συχωρεμένα. Δέκα ἐπιστάτες ἐπιτηροῦσανε μὴν τύχη και πατήση κανεὶς τίς διαταγὲς. Ἀφτοὶ οι ἐπιστάτες ἄν πιάνανε κανένα, εἰδοποιούσανε

*) Ἡ ἀρχὴ στὸ 306 φύλλο.

3) Βλαστοῦ Χιακὰ σελ. 129

τό Μεζά που συγκαλούσε συντυχιά για ν' αποφασίσει την ποινή. Αν τὸ φταίξιμο εἴτανε μικρὸ βάζανε ἐκκλησιαστικὴς ποινές, ἂν εἴτανε μεγάλο τιμωροῦσαν τὸ φταίχτη μὲ ξύλο ἢ μὲ φυλακή. Τὴν ἀπόφαση τοῦ Μεζά ὁ Δεσπότης ἢ ὁ Μουσελίμης εἴτανε ὑπόχρεοι νὰ τὴν ἐφαρμόσουνε χωρὶς νὰ ζητήσουνε τὸ λόγο.

Οἱ Χιώτες συστήσανε καὶ σχολεῖο πού διδάξανε οἱ πιὸ σημαντικοὶ δασκάλοι τῆς ἐποχῆς. Ἐκεῖ σπουδάζανε πολλοὶ νέοι ἀπὸ τὰ τριγυρινὰ μέρη καὶ παιδιὰ τοῦ λαοῦ. Οἱ πλούσιοι πραγματεφτάδες ὅμως, πραχτικοὶ καὶ φρόνιμοι καθὼς εἴτανε, γλήγορα παρατηρήσανε πὼς τὰ γράμματα στραβώνουνε τὸ νοῦ τῶν παιδιῶν τους καὶ τὰ κάνανε νὰ μὴν μποροῦνε ὕστερα νὰ δουλέψουνε, γι' αὐτὸ τραβούσανε τὰ παιδιά τους ἀπὸ 13 χρονῶν καὶ τὰ βάζανε στὴ δουλειά.

Ἀπὸ τὰ 1750 διατηροῦσανε Νοσοκομεῖο, εἴχανε καὶ ἀπὸ παλαιότερα Λιθοκομεῖο.

Στὴ Χίος ὑπάρχει καὶ λοιμοκαθαρτήριον γιὰ τὴν πανώλη μὲ τρεῖς ὑγειονόμους μόνιμους (δηλ. πού πάθανε τὴν ἀρρώστια καὶ γιαντρεφτήκανε κ' εἶσι δὲν κιντυνέβανε νὰ τὴν ξαναπαθῶνεν) τὰ φέσια, ὅπως τοὺς λέγανε. Ἀμα ἐρχότανε κανένα καράβι στὴ Χίος ἐπρεπε νὰ πᾶνε πρῶτα τὰ φέσια νὰ κοιτάξουνε μὴν εἶναι κανένας ἀρρωστος ἀπὸ πανώλη κ' ὕστερα νὰ δώσουνε στὸ καράβι τὴν ἄδεια νὰ πραχτικάρη.

Ἡ δύναμη ὅμως καὶ ἂν εἴχε ἡ δημογεροντία προσκαλοῦσε, σὲ δύσκολα ζητήματα συντυχίᾳ τὴ μεγάλη ἀπὸ καμμιά σαρανταρῖα ἢ τὴ μικρὴ ἀπὸ 10—15 νεμάτους. Σ' ἀρτίς τίς συντυχίᾳ ἐρχόντανε ὅλοι οἱ παλιοὶ δημογεροντες κ' οἱ πιὸ τρανοὶ πρωτάρχοι.

*

Τὰ χωριὰ τῆς Χίος διχλέγανε δύο Γέροντες ἐδικούς τὸ καθένα καὶ ἰδιοκυβερνιόντανε ξέχωρα. Ἐπρεπε ὅμως ἡ δημογεροντία τῆς Χώρας νὰ ἐπικυρώσει τὴν ἐκλογή. Ὁ Μεζάς τὰ σύντρεχε καὶ τὰ βοηθοῦσε σὲ κάθε περίσταση.

Τὰ Μαστιχοχώρια, πού τὰ δρίζανε μεγάλοι πασάδες, εἴτανε δλότελα ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ Μεζά. Τὸ καθένα ἀπὸ τὰ 21 χωριὰ ἐκλεγε δύο Γέροντες καὶ αὐτοὶ πάλι ἐκλέγανε 10 ἐπιτροποὺς πού κυβερνοῦσανε ὅλα τὰ χωριὰ.

*

Ἐτσι ὀλιγαρχικὰ κυβερνιόντανε καὶ ἄλλα μέρη ἢ Λιβαδιά, τὸ Αἰθαλί, ἢ Ἄντρο ὅπου μάλιστα τὸ ἀρχοντολῶν εἴτανε καὶ ἀπὸ τὸ Ἀθηναῖκο πιὸ συντηρητικόν. Στὴν Ἄντρο, ὅπως καὶ στὴ Μάνη, οἱ ἀρχοντικὲς φαμελιὲς κατοικοῦσανε σὲ ἀψηλοὺς πύργους καὶ μόνο τὸ πρῶτο ἀγόρι κληρονομοῦσε. Τάλλα παιδιὰ γινόντανε ἢ παπαδες ἢ δασκάλοι (4) γιὰτὶ τὸ χανέ γιὰ ντροπὴ νὰ κάμουνε ἄλλη δουλειά.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΙΔΙΟΚΥΒΕΡΝΙΕΣ

Οἱ κοινότητες πού εἶδαμε ὡς τώρα κυβερνιόντανε μὲ τρόπο δλότελα ὀλιγαρχικόν. Ἡ κυβερνία εἴτανε στὰ χέρια μιᾶς ἀριστοκρατίας συχνὰ κληρονομικῆς, καὶ ὁ λαὸς ἢ πολὺ λίγο ἀνακατωνόντανε ἢ καὶ καθόλου. Εἶχε μπιστοσύνη στοὺς ἀρχόντες του καὶ τοὺς ἄφινε νὰ κάνουνε τὸ καλῆτερον γιὰ τὸν τόπον. Στὰ πιότερα ὅμως μέρη ἢ ἰδιοκυβερνία εἴτανε πιὸ δημοκρατικὴ, διαλεχτὴ ὅμως πάντα, μ' ἄλλα λόγια ὅσο καὶ ἂν εἴχε τὸ δικαίωμα ὁ λαὸς νὰ πῆ τὸ λόγο του ἢ νὰ ψηφίσῃ, τοὺς ἀρχοὺς του τοὺς διάλεγε μίσα ἀπὸ τὰ πρῶτα σπιτικά του τόπου. Οὔτε ποτέ ἢ ἐκλογή γινότανε ἄμεση, ἐκλέγανε τὰ χω-

4) Μοσχόβικη σελ. 128.

ριὰ ἢ οἱ ἐνορίες πρῶτα μερικούς πού αὐτοὶ ἐκλέγανε τοὺς δημογεροντες.

Ἐτσι ἰδιοκυβερνιόντανε ἢ Μοσχόπολη, πού σύστησε τὸ πρῶτον Ἑλληνικὸ τυπογραφεῖον στὰ 1635, ἢ Καστοριά, ἢ Ραιδεστό πού εἴχε Νοσοκομεῖον πρὶν ἀπὸ τὰ 1780, τὰ Γιάννενα, πού στὰ 1800 εἴχανε ἀδερφάτο ἀπὸ Κυρίες γιὰ τοὺς φτωχοὺς καὶ γιὰ νὰ ξαγοράζουνε τοὺς σκλάβους καὶ κεινοὺς πού ὁ Ἀλήπασας φυλάκωνε, καὶ πολλὰ ἄλλα μέρη γνωστὰ καὶ ἀγνωρίστα.

Τὰ νησιὰ τῆς Ἀσπρῆς θαλάσσης ὅλα κυβερνιόντανε, ἀπάνου κάτου, μ' αὐτὸ τὸ σύστημα, καὶ, μίαν πού τὰ πιότερα δὲν εἴχανε Τούρκους κάτοικους, μποροῦσαν νὰ προκόψουνε καὶ νὰ ἐφτυχίσουνε. Τὰ πιὸ πολλὰ ὑπακούανε στὸν καπετάν πασά, μὰ εἴτανε χτήμα κάποιου μεγαλοσιάνου Τούρκου πού τοῦ τῶδινε ὁ Σουλτάνος γιὰ τράφι, εἰσόδημα σὰ νὰ πούμε, κ' εἶσι εἴχανε κάμποση ἀνεξαρτησία καὶ κάμποσα προνόμια πού μὲ τὸν κειρὸ τ' ἀποχτήσανε. Πότε παίρνανε τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέγουνε ἀπατοὶ τοὺς ἑνα μπέη ρωμιό, πότε νὰ δικάζουνε μοναχοὶ τοὺς πότε ἄλλο δικαίωμα σημαντικό.

Τήνο.

Ἡ Τήνο σταθῆκε τὸ τελευταῖον νησί πού πήραν οἱ Τυρκοὶ. Οἱ κάτοικοι εἴτανε φκαριστημένοι ἀπὸ τοὺς Βενετσιάνους γιὰτὶ ἂν καὶ τοὺς κάνανε μερικούς περιορισμούς (5) στὰ ἐκκλησιαστικά τους, τοὺς ἀφίνανε ἀρκετὰ λήπερους στὴν ἰδιοκυβερνία τους. Κ' οἱ Βενετσιάνοι πάλι περιποιόντανε τοὺς Τηνιακοὺς γιὰτὶ ναφτολογοῦσανε πολλοὺς ἀπὸ τὴν Τήνο γιὰ τὰ καράβια τους. Γι' αὐτὸ πάντα πολεμήσανε καὶ ἀντισταθῆκανε στὶς τούρκικες ἐπιδρομές. Τοὺς βοηθοῦσε πολὺ καὶ τὸ Εἰσπουργό, φρούριον χτισμένον σὲ βουνά γκρεμνὸ ἀπάτητον καὶ καλά ὀπλισμένον μὲ 35 μεγάλα κανόνια ἑνα μάλιστα πού τὸ λέγανε ἢ Δαιμοναριά εἴτανε ξακουστὸ τὰ χρόνια ἐκεῖνα γιὰ τὴ δύναμή του.

Ἡ Τήνο πάρθηκε στὰ 1715 μὲ προδοσία τοῦ φρουράρχου Μπερνάρδου Μπαχλμπη, πού γι' αὐτὸ οἱ Βενετσιάνοι τότε φυλακώσανε δλοζωῖς. Τὶς πρῶτες μέρες οἱ Τούρκοι διαγομίσανε τὸν τόπον καὶ κουβήλησανε καμμιά διακοσαρῖα φαμελιὲς στὴν Τρίπολη τῆς Ἀφρικῆς, ὅπου βρῆκανε κακὸ τέλος, μὰ σὲ λίγες μέρες φάνηκε ἡ Βενετσιάνικη ἀρμάδα ἀπὸ μακριά, κ' οἱ χίλιοι στρατιώτες Τούρκοι ὅπου φύγει φύγει. Οἱ κάτοικοι ἀμέσως βάλανε μίνα στὸ Εἰσπουργό καὶ τὸ καταστρέψανε γιὰ νὰ μὴ βροῦνε οἱ Τούρκοι φρούριον καὶ ἀφῆσανε στρατό.

Ἐτσι καταρθώσανε νὰ πάρουνε κάμποσα προνόμια, δηλ. νὰ μὴν κρέμουνται ἀπὸ τὸν Καπετάν πασά, νὰ μὴ μέρη στρατός στὴν Τήνο, νὰ εἶναι λήπεροι στὴ θρησκεία τους. Τὸ πιὸ νόστιμον εἶναι πού οἱ ἀποστελάρηδες πού πήγανε στὴν Πόλη, γιὰ νὰ συζητήσουνε καὶ κερδίσουνε τὰ προνόμια, φροντίσανε πολὺ γιὰ τὸ ἀρχοντολῶν, μὴν τύχη καὶ χάση τὸ δικαίωμα νὰ παρουσιάζεται καὶ ὀμπρὸς στὶς Τούρκικες ἀρχὲς καὶ τὰ δικαστήρια μὲ τὴ φορεσιά του, δηλ. φορώντας κόκκινες κάλτσες κ' ἔχοντας φιοῦμπες στὶς σκάρτες του καὶ ἄλλα τέτοια πού τὰ λογαριάζανε γιὰ πολὺ σημαντικά.

Ἡ Τήνο ἔμεινε χτήμα Σουλτανικόν καὶ ὁ Σουλτάνος τὴν ἔδινε στὴν Μπασκαντίνια γιὰ ἱμάτι, καὶ κρατοῦσε ἀντιπρόσωπον στὴν Πόλη τὸν καπουκεχαγῖν πού πλέρωνε τὸ εἰσόδημα στὴν Μπασκαντίνια καὶ προσπαθοῦσε, μέσο τῆς, νὰ βοηθήσῃ ὅσο μπο-

5) Δὲν εἴχανε Δεσπότη, μόνον ἑνα πρωτόπαπα, καὶ γιὰ νὰ γίνῃ κανεὶς παπᾶς ἐπρεπε νὰ πάρῃ τὴν ἄδεια τοῦ Λατίνου ἐπίσκοπου, στὶς Ὀρθόδοξες ἐκκλησίαις εἴχανε καὶ ἄλλοι φράγκικοι κελ. (Tournefort, Γεωργαντοπούλου).

ροῦσε τὸν τόπον. Κανένας Τούρκος δὲν εἴχε τὸ δικαίωμα νὰ πατήσῃ στὸ νησί ἐξὸν ἑνας Ἀγᾶς πού εἴχε δύο ζαμπύιδες, τὸν ἑνα ὅμως ντοπιόν.

Σὲ κάθε χωριὸ ὁ λαὸς ἐκλεγε τοὺς πρωτόγεροντες τοὺς καὶ ὅλοι οἱ πρωτόγεροι καθε Μάρτη ἐκλέγανε 4 σύντυχους 2 καθολικούς καὶ 2 ὀρθόδοξους, πού εἴτανε οἱ ἀρχοὶ τῆς κοινότητος καὶ μποροῦσαν νὰ διοριστοῦνε πολλές φορές οἱ ἴδιοι. Οἱ σύντυχιοι συνεδρίαζανε στὴν κτισσαρία κ' εἴχανε ἑνα γραμματικὸν τῆς κοινότητος, δικάζανε ὅλα τὰ ζητήματα ποινικά, οἰκογενειακά κληρονομικά κατὰ τὰ ἰθίματα τοῦ τόπου. Τὸ φταίχτη τότε τιμωροῦσαν μὲ φυλάκωμα ἢ μὲ ξύλο, τότε δένανε στὴν Κολόνα καὶ τότε βαροῦσανε, ἀναλογίας τὸ φταίξιμόν του μὲ τὸ βούρδουλα. Οἱ σύντυχιοι διατιμοῦσανε τίς ζωοτροφές καὶ φροντίζανε νὰ τίς ἀποθηκικοῦνε γιὰ νὰ μὴν πεινᾶσῃ ὁ τόπος. Διατηροῦσανε τὸ μύλον στὸ λιμάνι, φροντίζανε γιὰ τὴν ὑγεία τοῦ τόπου κ' εἴχανε ἑνα πολὺ καλὸ λοιμοκαθαρτήριον, πού καὶ ἀκόμα τῶρα σώζεται, καταστρεμμένον ὅμως ὅπως στὴ Χίος, δύο μόνιμους εἴτανε ὑγειονόμοι καὶ πεθεροῦσανε πρῶτα κάθε πλεούμενον πού ἔφτανε στὸ νησί. Ἐξὸν τοὺς σύντυχους εἴτανε κ' οἱ ἐπιτρόποι, πού τοὺς ἐκλέγανε οἱ σύντυχιοι κ' οἱ πρωτάρχοι τῆς χώρας αὐτοὶ φροντίζανε γιὰ τὴν ἐκκλησίαν. Οἱ ἐπιτρόποι ὅμως εἴχανε καὶ ἄλλη δουλειά, ἐπιτηροῦσανε τὸ ζῦγι καὶ τὸ μέτρο καὶ δίνανε τὰ χαρτιά τους στοὺς ταξιδιώτες καὶ στὰ καράβια.

Ἡ Τήνο, εἴτανε δλότελα ἀνεξάρτητη καὶ γι' αὐτὸ οἱ κάτοικοι τῆς πληθύνανε πολὺ γιὰτὶ ἀπ' ὅλα τὰ μέρη ἐκεῖ τρέχανε. Τὸ Ρωμαῖκον ὅμως ἰδανικόν γιὰ τὴ λευτεριά ποτε δὲν ἀφινε τοὺς Τηνιακοὺς καὶ ἄμα παρουσιάστηκε ἡ περίσταση στὰ 1768, πού κατέβηκε ὁ Ὀρλώφ, σηκωθῆκανε μαζί μὲ τὰ Ψαρά καὶ τὴ Μύκονον. Μὲ ἀθρώπους καὶ μὲ χρήματα βοηθήσανε τὸν ἀγῶνα, τὴν πρῶτη ἀπὸ τίς δύο Ἑλληνικὲς λιγεῶνες διοικοῦσε ὁ τηνιακὸς Ἀντρομάκης (6), καὶ ἄλλοι ἀξιωματικοὶ τηνιακοὶ εἴτανε τότες στὸ στρατό τοῦ Ἀλέξη Ὀρλώφ ὁ Νίκος Κουζόβικ καὶ ὁ Ν. Καγκάδης (?). Καὶ πάλι πιὸ ὕστερα στὰ 1788 πού βγήκε ὁ Ἀλέξιος Κατσώνης, τὰ Ψαρά δὲ θελήσανε νὰ σηκωθοῦνε, μὰ πολλοὶ τηνιακοὶ πήγανε μαζί του, καὶ ὁ γραμματικὸς τοῦ Θανάσης Καρδαμίτσης τηνιακός, μὲ κίντυνον τῆς ζωῆς του τὸν ἔσωσε ὅταν κόντεψε νὰ πνιγῆ μὴ θίλοντας ν' ἀφίση τὸ καράβι του πού βούλιαξε σὰ χτυπήθηκε μὲ τὴν Τούρκικη ἀρμάδα στὴν Ἄντρο (8). Τηνιακὴ τράτα γλύτωσε καὶ τοὺς ψαρινοὺς νάφτες τοῦ Κατσώνη πού κατὶ Ἀντριώτες κυνηγοῦσανε νὰ πιάσουνε γιὰ νὰ τοὺς παραδόσουνε στοὺς Τούρκους (9).

Μὸλ' ἀφτὰ οἱ Τηνιακοὶ δὲν πάθανε τίποτες γιὰτὶ τοὺς προστατέθε ἡ Μπασκαντίνια, καὶ πάλι στὸ Εἰκοσιένα σηκωθῆκανε ἀπὸ τοὺς πρῶτους καὶ νάφτες καὶ καράβια δώσανε στοὺς Σπετσιώτες (10), καὶ στρατιώτες καὶ καράδες δώσανε στὸν Κεφύσου Νεόφυτον (11).

Ἐτσι ἡ Τήνο σταθῆκε ἑνα ἀπὸ τὰ πιὸ πλούσια καὶ τὰ πιὸ φτυχιμένα νησιὰ, κ' οἱ τηνιακοὶ πραγματεφτάδες εἴχανε κονίματα στὴν Πόλη, στὴ Σμύρνη, στὸ Τριέστι, στὴ Μάλτα, στὴ Μχιγόρκα, στὸ Ταϊγάνι καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα μέρη.

6) Breue descrizione dell' Arcipelogo, particolarmente delle diciotto isole sottomorra l' anno 1771 et domine Russo del conte Pusch. di Kriouen Livorno 1775.

7) Τηνιακὰ Γεωργαντοπούλου σελ. 123 σημ.

8) Τηνιακὰ Γεωργαντοπούλου σελ. 125.

9) Κωνστ. Νικοδήμου ὑπόμνημα περὶ τῆς νήσου Ψαρῶν τομ. 1 σελ. 45.

10) Σπετσιωτικὰ Ἀνδρέου Χ. Ἀναργύρου σελ. 431.

11) Τηνιακὰ Γεωργαντοπούλου.

Ἡ δημογεροντία ἔξόν ὅσα εἶδμε διατηροῦσε τοὺς δρόμους, βρύσες, τὰ δημόσια χτήρια κτλ. Πιὸ ὕστερα ἂν καὶ τὰ σοδῆματα τοῦ τόπου, χάρη στὴ Βαγγελίστρα, μεγαλώσανε τίποτα δὲ γένηκε, καὶ τὸ νῆα ρημάζει καὶ πᾶσι. Τότες ὅμως ἰδιοκυβερνιά- τανε ἐνῶ τώρα, ἂν καὶ λήπτερο, δὲν κυβερνιάται μοναχὸ του καὶ γι' ἀπτό βλέπουμε κ' ἔδῳ τὸν ξε- πεσμό ὅπως παντοῦ ὅπου, στὴ Ρωμισσὴν, χάθηκε ἡ ἰδιοκυβερνία.

(ἀκολουθεῖ)

ΓΙΑΓΚΟΣ ΚΑΤΖΗΣ

ΟΝΕΙΡΟΥ ΘΑΝΑΤΟΣ

Ἀηδογενῆτο ὄνειρο πὸν εἶσυνα τόσο ὠραῖο
Σὺν κελαιοῦσες σὸ κλαδί τῆς Νιότης πὸν ἔχει φύγει
Πὸν ἔνεμα καὶ τὸ εὐάδιασμα πὸν ο' ἄγγιξε μοιραῖο
Τ' ἔ κρινῶν ὦ, καὶ τοῦ ἔντομου τὴν ἀναπνὴ τὴ λήγ.

Ὅμως κὶ ὁ πλάστης κάποτε φρονᾷ τὰ πλάσματά του
Καὶ τὰ χερῶν τ' ἀπαλά πὸν ο' ἔπλασαν καὶ σέ.α
Σὲ μὴ ρανίδα βράφησαν τοῦ γαλανοῦ σου αἵματός
Κ' ἤρθες μ.ν καὶ ἐσφύχησες τὴν ψυχὴ μου, ἀίμενα.

Ἡ ΣΤΕΡΝΗ ΜΠΑΛΑΝΤΑ

Τοῦ φίλου μου καὶ ποιητῆ
κ. Η. Κουλουβάτου.

« Ἀπὸ τὰ βᾶθη τῆς Ἀσίας
« *Κὶ ἀπ' τοῦ Μογγόλου τὴ σπορά*
« *Σαρκοφόρος μουσουλμάνος*
« *Καὶ μὲ πολὺχρωμ' ἀντερὰ*
« *Γιὰ τὴν Ἐδρώπη ξεκινᾷ*
« *Στὸν τόπο τοῦτο μὴ φορᾷ,*
« *Ἄνιστορίζουν οἱ παπποῦδες*
« *Καὶ τὰ κνῆπια τὰ ποιά*
« *Πὼς ζούσανε κάποιοι ἀνθρωπάκοι*
« *Πολὸ ποράξενοι σ' ἀλήθεια*
« *Ποῦ τὸν πολέτιμο καιρὸ τους*
« *Τὸν χάνανε στὰ παραμύθια.*
« *Κὶ ὅσο τὸ μῦθὸ τους τοὺς ἔλειπε*
« *Τόσο τρανὰ εἶταν τ' ἀργετὰ τους,*
« *Ἄλλὰ ἀλλὰ, μωρὲ τί πέτρα*
« *Καὶ μάρμαρο πὸν ἀνάθεμά τους*
« *Χαμένα γιὰ ψηλὲς κολόνες*
« *Καὶ γιὰ κληῶδες καὶ γιὰ καστριὰ*
« *Γιὰ φύλου πῆδημα οἱ κιοτῆδες*
« *Ἔτσι χάλνουσαν τὸν παρᾶ.*
« *Σύρε, μωρὲ ἀγᾶ μου, νὰ μαζώξῃς*
« *Ἀπὸ τῆς πέτρας τὸ σωρὸ*
« *Γιὰ τὸ σαράϊ μου πὸν τὸ θέλω*
« *Νᾶχη νοτιᾶδες ἐκατό.*
« *Καὶ πάρε ἀπὸ τοὺς φασουλῆδες*
« *Τοὺς πέτρινοὺς σ' ἀλήθεια ἐκαί*
« *Καὶ σῶριασ' τους γιὰ τὰ θεμέλια*
« *Καὶ γιὰ τὴ νέα οἰκοδομή.*
« *Καὶ πάρε μαρμαροκοκκῶνες*
« *Μὲ τὴν ξαδιάντροπή τους γύμνια,*
« *Ἄλλὰ, ἀλλὰ, ν' ἀδειῖσῃ ὁ τόπος*
« *Καὶ κάνε τις χίλια συντρίμμια.*
« *Καὶ φτιάσε ἀσβόστη... Πά' στὰ κάστρα*
« *Χτίστε τζαμά καὶ μιναρέδες*
« *Γιὰ ν' ἀνεβαίνουν οἱ Χοτζάδες*
« *Νὰ λὲν τοῦ Μωάμεδ ἀμανέδες.»*

Ἔτσι μιλοῦσε μὴ φορᾷ
Ἡ ἄγρια, μογγόλικη σπορά,
Πὸν ἤρθε ἀπ' τὰ βᾶθη τῆς Ἀσίας
Μὲ δλη τὴ ρόμη τῆς Ὑγείας

Κ' ἔτσι καὶ πάλι μὴ φορᾷ
Θεὰ μιλῆση ἄλλη σπορά,
Κίτρινη ἢ μαύρη, ποῖός τὸ ἔξρει
Πὸν ἔδωκε ἀπ' τὴν ἄγνωστα τὰ μέρη
Στὴν κακογερασμένη Ἐδρώπη,
Κὶ ἀπὸ ἀκροχῶρι σὲ ἀκροτόπι
Θὰ ρίξῃ καὶ μνημεῖα καὶ κάστρα
Κὶ δλα ξανά θὰ γίνουν κάστρα.

Μπασούνα — Ροιάν.

Σ. ΣΚΙΠΗΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

PROF. ELISEO BRIGHENTI: CRE-
STOMAZIA NEOELLENICA. Milano 1908.

— Πιὸ πλούσια σὲ ὕλικὸ ἀπὸ τὴν Chrestomathie
Grecque moderne τῶν Legrand καὶ Pernot,
ὅσο κὶ ἂν τῆς δευτέρας εἶναι πιὸ διαλεγτὸ τὸ ὕλι-
κὸ καὶ πιὸ χαρακτηριστικὸ γιὰ τὸν κάθε συγγραφεὶ
καὶ ποιητῆ πὸν κλείνει στὶς σελίδες τῆς. Ὁ Ἴταλὸς
καθηγητῆς δούλεψε, μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς, σὲ ἄλλο
σκέδιο, πιὸ πλατύ· θέλησε νὰ δώσῃ τοὺς Ἴταλοὺς
σπουδαστῆς τῆς νεοελληνικῆς μὲ εἰκόνα ζωντανή
τῆς πνευματικῆς κίνησης τῆς πατρίδας μας, νὰν
τοὺς μπάσει ἀκόμα καὶ στὸ γλωσσικὸ ζήτημα, καὶ
γι' αὐτὸ δῶ καὶ καί, μέσα στὶς 400 τόσες σελίδες
τοῦ βιβλίου του, φιγουράρουν καὶ καθαρευουσιάνοι
ποιητῆς καὶ συγγραφεῖδες, ὅσοι τῆς μπαλασμουμέ-
νης καὶ τεχνητῆς γλώσσας, καὶ πρέπει νὰ χρωστά-
με πολλὰς χάρες στὸν κ. Brighenti πὸν δουλεύον-
τας. Ἔτσι εἰδείξε ὀλοφάνερα τὴ ζωντανία καὶ τὴν ὁ-
μορφιὰ τῆς ἐθνικῆς μας γλώσσας.

Νὰ διαβάξῃς λ. χ. ὕστερα ἀπὸ τὸ

Μὲ ἄβρον· ταῶνων ἔρμα
φῆρετέ με εἰς τὴν νῆσον
τῶν γελῶτων,

τὴν ἀθάνατη «πατινάδα» τοῦ Ἑφραλιώτη ἢ τὸ
«απαράπονο πεθαμίνης» τοῦ Μαρκοῦ, καὶ ὕστε-
ρα ἀπὸ μὴ σελίδα τοῦ Κ. Παπαρηγόπουλου, μὲ
σελίδες τοῦ Ψυχάρη καὶ τοῦ Παλαῖα, μπαίνει ἡ
κοπα στὸ γλωσσικὸ ζήτημα καὶ βλέπεις ἐμέσως
ἀπὸ πού γέρνει ἡ ζυγαριὰ. Ὁ κ. Brighenti τὸ
δείχνει αὐτὸ καλύτερα καὶ εὐγλωττότερα στὸ σοφὸ
πρόλογό του, βάζοντας μὴ πεζὴ σελίδα γραμμένη καὶ
στὶς δύο γλώσσες. Ὅριστε κ' ἕνας παράγραφος :

« Ὄντας βραβιλεύει ὁ ἥλιος, πῆγες ποτὲς νάκού-
σης τὰ παραμύθια πὸν λείει, καθισμένος στὴν ἀκρο-
γιαλιά, κοντὰ στὸ κάστρο, ὁ γερο Γιάννης; »

« Μετέθης ποτὲ, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, νὰ ἀ-
κροεθῆς τοὺς μύθους, τοὺς ὁποίους διηγεῖται, κα-
θήμενος πλησίον τῆς παραλλας, ἐναντι τοῦ φρου-
ρίου, ὁ γέρων Ἰωάννης; »

Ὅστόσο ἔχουμε νὰ παρατηρήσουμε κάτι μὲ ὁ-
λον τὸν προεπιούμενο σεβασμὸ στὸν κ. Brighenti.
Ἐφυλλίζοντας τὴ «Χρηστομαθία» του σκοντάψαμε
σὲ μερικὰ ὀνόματα πὸν μποροῦσαν νὰ λείπουν καὶ
δὲν εἶδαμε ἄλλα ὀνόματα πὸν εἶχανε θέση μέσα σ'
ἕνα εἰτιο βιβλίον. Λείπει λ. χ. ὁ κ. Πέτρος Βλαστός
(Ἐρμονας), λείπει ὁ Ρήγας Γκόλφης, ὁ Βουτιεριδῆς,
ὁ Μάρκος Αὐγέρης, ὁ Παντελῆς Χόρν, ὁ Κώστας
Παρορίτης, ὁ Σπ. Μελάς, λείπει ὁ κ. Κ. Χρηστο-
μάνης, λείπουν τόσοι καὶ τόσοι ἄλλοι πὸν κατέχουνε
σήμερα μὴ κάπια θέση στὰ νεοελληνικὰ γράμματα,
καὶ ποζαίρουν ἄλλοι, καὶ μερικοὶ μάλιστα μὲ πε-

ριστὴ ἀθάνατα, πὸν ἡ φιλολογικὴ δουλειὰ τους δὲν
ἔχει καμὲ σημασία, καμὲ βαρύτητα.

Ἔχει κ' ἕνα ἄλλο ψεγάδι, ἀλαφρότερο κάπως,
τὸ ὠραῖο βιβλίον. Δὲ φανερώνει μεγάλη προσοχὴ στὸ
διάλεγμα. Τοῦ Ταγκόπουλου λ. χ. τοῦ δημοσιεύει δύο
τραγούδια ἐρωτικὰ (!) ἀπὸ κείνα πὸν εἶχε γράψῃ δταν
εἶτανε δεκοχτὼ χρονῶνε παιδί καὶ τοῦ κ. Ν. Βέη
τοῦ δημοσιεύει ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὴ νεκρολογία τῆς
κ. Καλλιρρόης Ἀδαμιάδου, πὸν δὲν πέθανε (κα-
θὼς θὰ θυμῶνται οἱ ἀναγνώστες τοῦ «Νουμά»), ση-
μειώνοντας ἀποκάτου «Diamo di lui la prima
parte di un articolo pubblicato in morte
di una giovine e gentile scrittrice. Ἡ κ.
Ἀδαμιάδου ζεῖ, ὅπως τὸ δῆλωσε καὶ μοναχὴ τῆς,
κὶ ὅμως ὁ φίλτατος Βέης τὴν πέθανε γιὰ νὰ τὴν
ἀθανάτισῃ μέσα στὶς σελίδες τῆς «Crestomazia
neoellenica» μὲ τὸ λυρικότατο ἄρθρο του.

Θὰ πῆτε, αὐτὰ δὲν μπορεῖ νὰν τὰ ἔξρει ἕνας
ξένος λόγιος, γιὰτὶ εἶναι τὰ οἰκογενειακά τῆς φιλο-
λογίας μας· μποροῦσε ὅμως ὁ κ. Brighenti νὰ ζη-
τήσῃ μερικὲς πληροφορίες ἀπὸ τὸ «Νουμά» (πὸν
τοῦ κάνει τὴν τιμὴ νὰ τὸν ἀναφέρῃ τόσες φορὲς
στὸ βιβλίον του) καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα περιοδικὰ κ' ἔτσι θὰν
τὰ ἔξφευγε τὰ μικρὰ αὐτὰ λαθια.

Τελιώνοντας τὸ πρόχειρο τοῦτο σημείωμα, συ-
στικνουμε τὴ «Χρηστομαθία» τοῦ κ. Brighenti
...στὸς Ἑλληνας σπουδαστῆς, ἀφοῦ μὲ τὴν κριτι-
κὴν παιδείαν μας βγαίνοντας τὰ Ρωμισσὸν ἀπὸ
τὸ Πανεπιστήμιον ξέρουμε τόσα γιὰ τὴ νεοελληνικὴ
φιλολογία ὅσα κὶ ὁ κάτοικος τοῦ πλανήτη Ἀρην. Νὰ,
λοιπὸν πὸν ὁ Ἴταλὸς καθηγητῆς ἔγραψε βιβλίον χρη-
σιμο ὄχι μόνον γιὰ τοὺς Ἴταλοὺς ἀλλὰ καὶ γιὰ μὲς
τοὺς Ρωμισσὸν ἀκόμα, πὸν τῆτιο βιβλίον δὲν ἔχουμε
στὴ γλώσσα μας

BIBLIΟΦΙΛΟΣ

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΑΚΟΜΑ

Ὁ ἀγαπητὸς μου Βασιλικὸς μὲ σέρνει σὲ μα-
κρὰ συζήτηση. Ἰσως-ἴσως συζήτηση χωρὶς τέλος.
Τὸ νοιώθει πολὺ καλὰ κὶ ὁ ἴδιος, πὸν ἂν εἶχα νὰ
τοῦ ἀποκριθῶ στὰ καινούργια ζητήματα πὸν ἀνοί-
γει καὶ στὰ παλιὰ πὸν ξαναφέρνει, προσπαθώντας
νὰ μὴ μὲ καταλαβῃ, θὰ μοῦ χρειάζονταν κ' ἐμέ-
ν κ' ἄλλες τόσες στῆλες τοῦ «Νουμά». Κ' οἱ στῆ-
λες αὐτῆς θὰ γεννοῦσαν ἄλλες στῆλες, ὁ Θεὸς ἔξ-
ρει ὡς ποτε καὶ ὡς πού. Σ' αὐτὸ δὲν φταίει οὔτε ὁ
Βασιλικὸς οὔτ' ἐγὼ. Μὰ πολὺ περισσότερο δὲν φταίει
ὁ ἀγαπητὸς «Νουμάς» κ' οἱ ἀναγνώστες του, πὸν
μὲς βαρεθῆκανε, ὕστερ' ἀπὸ ἕνός χρόνον συζήτητη.
Φταίει ἴσως τὸ θέμα πὸν καταπισθῆκαμε καὶ δὲν
εἴμαστε οἱ πρῶτοι, πὸν χύσαμε τόσο μελάνι γι'
αὐτό.

Τὶ νὰ γίνῃ; Ἡ αἰσθητικὴ ἀλήθεια—ἐκεῖνο πὸν
λέμε τελοςπάντων ἀλήθεια—δὲν εἶναι μαθηματικὴ
ἀλήθεια. Δυὸ μαθηματικοὶ (φτάνουν ἀνεγκαστικὰ
πάντα σὲ μὴ συνεννόηση. Κὶ αὐτὸ ἀκόμα εἶναι ζή-
τημα, ὕστερ' ἀπ' τοὺς τελευταίους διαταγμοὺς ἑ-
νὸς φιλόσοφου μαθηματικοῦ, γιὰ τὴν ἐπιστήμη του.
Δυὸ αἰσθητικοὶ μποροῦν χρόνια νὰ συζητοῦνε χωρὶς
νὰ φτάσουνε σὲ μὴ συνεννόηση. Δυὸ τεχνίτες τὸ ἴδιο.
Στῆτες τόμοι στέκονται ἀντιμέτωποι κ' ἐχθρικοὶ σ'
αἰῶνες αἰῶνων, ἀπάνω σ' αὐτὰ τὰ ζητήματα. Καὶ
χιλιάδες ἔργων κοιτάζονται ἐχθρικὰ καὶ παράξενα
μέσα σὲ πινακοθήκες. Καὶ καμμιὰ ἔλπιδα δὲν ὑ-
πάρχει πὸν αὐτὸ πὸν γίνεται θὰ πάψῃ νὰ γίνεται.

Οί άνθρωποι πάντα θάχουνε την καλή διάθεση να συνεννοηθούνε για όλα τα πράματα κι ο ένας να τραβήξει τον άλλον στα νερά του. Μά πάντα κάτι θά τους χωρίζει. Η ιδιοσυγκρασία.

Αυτό δεν πρόσζε ο αγαπητός μου Βασιλικός. Για να συνεννοηθούνε δυό άνθρωποι σε μερικά ζητήματα χρειάζεται κάποια ομοιότητα ιδιοσυγκρασίας. Έγώ ένας Ιντιβιτουαλιστής, από ιδιοσυγκρασία (είναι γνωστή στην ψυχολογία αυτή η sensibilité individualiste) στην αίσθησή μου, στη φιλοσοφία μου, στο μικρό μου έργο. Ο Βασιλικός ένας σοσιαλιστής. Πώς είναι βολετό να συμφωνήσουμε ποτέ μας;

Ξέρω πολύ καλά πως στις ημέρες μας το μεγάλο κόμμα είναι με το μέρος του Βασιλικού. Αυτό δεν με ταραζει καθόλου. Μίνω πιστός στον εαυτό μου. Και κρατώ για παρηγοριά μου τα τελευταία λόγια κάποιου σοφοῦ, ποι δεν τα μεταφράζω για να μην τους χαλάσω το νόημα με τους αδέξιους ακόμα όρους της γλώσσας μας: «A notre époque ou la sensibilité sociable et solidariste triomphé ou sévit, comme on voudra, la sensibilité individualiste plaire par contracte. Elle plaira du moins à ceux qui aiment à cultiver l'exception, la «différence humaine».

Και τώρα, με όλο το σεβασμό στις ιδέες του αντίπαλου μου, του δίνω φιλικά το χέρι. Αν θέλη ως μου το δώση κι αυτός, έστω και χωρίς σεβασμό στις δικές μου. Για μένα θάναί πάντα με εὐχαρίστηση.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΔΗΛΩΣΗ

Οί α' Αθηναίαι της Αθήνας στις 13 του Τριφυτη γράφουνε πως εγώ έδόνισα ένα ποίημα σατυρικό του κ. Α. Πάλλη αναφερόμενο στον κ. Μακρίδη της Πόλης.

Τούτο το δικψέδω κατηγορηματικά: τή μουσική του ποιημάτου άρτουνοῦ ούτε την ξέρω τί λογής είναι, καθώς και το ποίημα το ίδιο δεν είδα ποτέ μου.

Και τα βάζω άφτά εδώ όχι γιατί θελω να πω πως δεν είναι πρεπούμενοι να τονίζονται σατυρικά, μά γιατί θέ μ' άρέσει να περνάει για δική μου σύνθεση ξένη μουσική ίσα που δεν ξέρω πούθε βαστά ή σκούφια της και γιατί αν συνθέσω ποτέ μου σατυρικά (μπορεί κι άφτό) θά τα τυπώσω με τόνομά μου φαρδύ πλατύ, όχι άνώνομα ή με ψευτόνομα.

Χάρνοβο της Ρουσίας στις 20 του Τριφυτη 1908.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΜΕ ΤΟ ΜΕΛΙ

Φίλε Νουμά,

Μου άρέσει πολύ, παραπολύ, ο «Κριτικός» του Νουμά. Βρίσκω ίσιες, τίμιες, φωτεινές, παληκαρίσιες τις κριτικές του, μά τί να σου πω, πολλές φορές σταυρώνουμαι με την άστυρηάδα του. Αυτό που κάνει, να δείχναι τόση άστυρηάδα για τα πρωτότυπα θεατρικά έργα, δεν είναι καθόλου Ρωμαίικο.

Ρωμαίικη κριτική είναι μοναχά του κ. Ξενόπουλου — και να με συμπαθας. Στα τελευταία «Παναθηναϊα» ο αξιοκρίτικός βρήκε τρόπο να νά παϊνέσει όλα τα πρωτότυπα έργα που παιχτήκανε τώρα τελευταία στα θέατρα της Αθήνας, τα ίδια δηλ. που ο δικός σου κριτικός κατακουρέλιασε στο προπερασμένο φύλλο.

Καλό τούτο το έργο, καλούτσικο τάλλο, κεινο μπορούσε νάναί καλύτερο, αυτό κάτι καλύτερο έπρεπε νάναί — και τρεχά κορδέλλα. Φωνάσου, κι ο «Μαρμαρωμένος Βασιλιάς» και οί «Αηστές της Δήλεις» και το δραματάκι ξτου κ. Ladopoulos, συγκινήσανε τον κ. Ξενόπουλο. Νά, κριτική μιά φορά, Ρωμαίικη κριτική, μελένια, γιομάτη γλύκα και καλωσύνη. Αν θέλουμε ναποχτήσουμε θεατρική φιλολογία μιά μέρα, ξξια προσοχής, έτσι θά την άποχτήσουμε με το μέλι του κ. Ξενόπουλου κι όχι με τον μπαλτά του «Κριτικού του Νουμά».

Γειά σου ΜΕΛΙΚΕΡΤΗΣ

ΚΕΡΔΟΣ 359,700 ΔΡΑΧΜΩΝ

Και / 359,700 δραχμάς έδωκε μέχρι τούδε το γραφείον του τραπεζομεσίτου κ. Ίω. Φωτίου εις τους πελάτας του. Ητοι εκ των άγοραστών λαχειοφόρων όμολογιών εκ του γραφείου του έχουσι κερδίσει διάφορα ποσά, άνερχόμενα εις τον στρογγυλόν άριθμόν 359,700 δραχ.

Ο κ. Ίω. Φωτίου θ' αναβιβάση το ποσόν τούτο εις 1.000,000 δραχμών. Επιθυμών δε να συμμετάσχουσι τούτων πάσαι αι τάξεις της κοινωνίας, υποβιβάζει την προκαταβολήν δι' έκάστην λαχειοφόρον της Έθνικης Τραπεζής: εις δρ. 3 και καλει τους θέλοντας ν' άγοράσωσι τοιαύτην να προσέλθωσιν εις το τυχηρόν γραφείον του, όπου πάντως θά κληρωθῆ μετ' άμοιβής όμολογία τις και τί χαρά να είνε ή πρώτη με τάς 70,000 δραχμάς την 18 Σεπτεμβρίου δε γενήσεται ή κλήρωσις.

Όσαύτως έγγράφονται μέλη του υπό την προεδρίαν του κ. Ίω. Φωτίου «Τραπεζογράφου» διά τον λαόν άγνωρισθέντος διά του από 1 Ιουνίου 1906 Β. Δατάγματος με διδράχμους μηνιαίας καταθέσεως

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Κατά τα μέσα του Σεπτεμβρη θά παιχτεί στη Νέα Σκηνη μιά καινούρια έπιθεώρηση μετ' όν τίτλο «Άστειατρική Έπιθεώρηση» του κ. Άγγελου Βεντού. Μαθαίνου με πως ή έπιθεώρηση αυτή είναι πολύ έξυπνη και πολύ χαριτωμένη.

Το «Κάτω οί άντρες!» του κ. Ίδου. Στρατηγόπουλου που παιχτηκε στο «Βαριετέ» μαζιλαρώθηκε άγρια γιατί, καθώς γράφανε οί «Καιροί» της Τρίτης, ετανε γραμένο στην υπερκαθαρεύουσα. Αυτό λέμε και μεϊς.

Μιά πολύ ενδιαφέρουσα συνέντευξη μετ' τη Φατιμέ Χανούμ Έφέντη, δημοσίεψε ο κ. Π. Σ. Ροδοκανάκης στην «Ακρόπολη» της Τετράτης.

Ο κ. Ροδοκανάκης, που βρίσκεται τώρα στη Θεσσαλονίκη, κατάφερε να κουβεντιάσει μετ' ή μορφωμένη αυτή Όθωμανίδα, μέσα στο χαράμι της, κ' έτσι πήραμε και μεϊς μιά ίδια έλληνική για το πως ζουν και τί διακρίνουται οί ίσαμα χτες σκλαβωμένες αυτές γυναίκες.

Σας συσταίνουμε τή γλεντζέδικη έπιφυλλίδα του κ. Αθάξου που άρχινάμε από σήμερα. Όταν τή διαβάσαμε, θυμηθήκαμε το «Μπή» αν κλέφτες στο μαντρί και τάλλα χαριτωμένα δηγήματα που δημοσίεψε ο κ. Αθάξος με το ψευτόνομα Judas Errant στα πρώτα χρόνια του «Νουμά».

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Σπ. Περούλη Κέρκυρα. Λάβαμε τή συντρομή και ε' ευχαριστούμε. — κ. Γ. Κοτ. Γενέθη. Στείλαμε τα βιβλία που τελευταία μας ζήτησες. Πληροφόρησε μας, παρακαλούμε, την παραλαβή τους. — κ. Ε. Αργότερα. — κ. Παρατηρητή. Μά τί άλλο κάνουμε τόσα χρόνια; Κρίμα που δεν το πρόσζεες πως ο «Νουμάς» είναι λεύτερο βήμα που μπορεί ο καθένας να πει τή γνώμη του. Είναι μέσα μας ριζωμένη ή πεποίθηση πως μόνο από τή λεύτερη συζήτηση βγαίνει πάντα κ' ή καλύτερη γνώμη. Στείλε μας λοιπόν, τι έχεις να μας στείλεις και αν είναι καλό θά δημοσιευτεί. — κ. Στεφ. Μπρ. Ούτε μεϊς δεν τον ξέρουμε τον Αλκαίω, όπως δεν ξέρουμε και τον «Κριτικό του Νουμά», όπως δεν ξέρουμε και τόσους άλλους άκόμα από τους συνεργάτες μας.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

ΤΡΕΙΣ ΜΗΛΛΑΝΤΕΣ (ΓΙΑ ΠΙΑΝΟ) Πουλιούνται 1 δραχμή ή καθεμιά στα γραφεία του «Νουμά».

ΣΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ»

το γραφείο (δρόμος Ζήνωνος 2) πουλιούνται ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ το ένα και 1,25 φρ. γρ. για το εξωτερικό, ακόλουθα βιβλία του ΨΥΧΑΡΗ «Τέλειρο του Γιαννίρη» — του ΠΑΛΛΗ «Ήλιος και Φεγγάρι» — του ΦΩΤΙΑΔΗ «Το γλωσσικό ζήτημα και ή Έκπαιδευτική μας αναγέννηση» — του ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ «Ίστορία της Ρωμοσύνης», «Μαζώματα και Βρουκόλακας» και «Νησιώτικες Ίστορίες» — του Δ. ΤΑΝΤΑΛΙΑΔΗ «Οί σκιές μου» — του ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝΑ «το Άνευρίμητο» (δρμα) — του ΗΛΙΑ ΣΤΑΥΡΟΥ «Φρησκεία και Πατρίδα» — του ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ «Τα Ήλια και τα Καίνομα» — του Γ. ΑΒΑΖΟΥ «Ή ματιά» — του Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ «Ζωντανό και πεθαμένο» και «Ο Άσωτος» (δράματα) — του ΔΟΓΓΟΥ «Δάφνης και Χλόη» (μεταφρ. Βουτιεριδης) — του ΕΥΡΥΠΙΔΗ «Ή Μήδεια» (μεταφρ. Περικλιτς) — του ΣΟΦΟΚΛΗ «οί Άϊας» (μεταφρ. Ζήσιμου Σίδερη)

Η ΙΛΙΑΔΑ μεταφρασμένη από τον Άλέξ. Πάλλη δρ. 2 και φρ. γρ. 2 1/2 για το εξωτερικό.

Ο ΑΘΡΩΠΙΝΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ της κ. Αλεξάντρας Παπαρόσκου, χρυσοδεμένος, δρ. 1 1/2 και φρ. γρ. 2 για το εξωτερικό

Του ΙΔΑ «Μαρτυριών και ήρώων άμα» δρ. 2.

Του Γ. ΜΑΡΚΕΤΤΗ Πλουτολογία (Δρ. 1) — Κριτική ζου άόλου λογισμοῦ του Κέντ (δρ. 1) — Τέ διαμολογικό ζήτημα στην Άγγλία (λεργά 50)

Του ΔΕΑΝΤΡΟΥ Κ. ΠΑΛΑΜΑ τα «Πρώτα τραγούδια» δρ. 1.

Του ΕΡΜΟΝΑ της Ζωής» δρ. 1.

Του ΕΛ. ΓΙΑΝΙΔΗ «Γλώσσα και Ζωή» δρ. 2.

Της κ. ΕΙΡΗΝΙΣ ΔΟΝΤΡΙΝΟΥ «Από τον κόσμο του ααιονίου» δρ. 1.

Του ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟΥ «Το Μπαμπάκι» δρ. 1.

Του ΨΥΧΑΡΗ όλα τα έργα από δρ. 4 ο τόμος.

Του Γ. ΣΚΑΗΡΟΥ «Το κοινωνικό μας ζήτημα» δ. 0,50.

ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ του Βλάμη λεπ. 0,50.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Έντοκοι καταθέσεις

Η Έθνική Τράπεζα δέχεται εντόκου καταθέσεις εις τραπεζικά γραμμάτια και εις χρυσόν, ήτοι εις φράγκα και λίρας στεργίνας άποδοτέας εις άρισμένην προθεσίαν ή διαρκεία.

Αι εις χρυσόν καταθέσεις και οί τόκοι αυτών πληρώνονται εις το αυτό νόμισμα, εις δ έγινετο ή κατάθεσις εις χρυσόν ή δι' έπιταγής όψεως (chèque) επί του έξωτερικού κατ' έπιλογήν του όμολογιούχου.

Το κερύλατον και οί τόκοι των όμολογιών πληρώνονται εν τω Κεντρικῷ Καταστήματι και τή αίτήσεται του καταθέτου εν τοϊς Έποκαταστήμασι της Τραπεζής.

Τόκοι των καταθέσεων.

Table with 2 columns: Term (1 1/2, 2, 2 1/2, 3, 4) and Rate (1%, 2%, 4%, 5%).

Αι όμολογίαι των εντόκων καταθέσεων εκδίδονται κατ' έκλογήν του καταθέτου όνομαστικά ή άνωνομοι.